

הזית וייצור השמן בעת העתיקה

זיתים יהיו לך בכל גבולך (דברים כ"ח, מ)

הכנס השנתי של תגליות במוזיאון תל-אביב לאמנות

בשיתוף ענף הזית במועצת הצמחים

ביום שישי, ה-1 לפברואר, 2019, כ"ו שבט תשע"ט

09:30 – 09:30 התכנסות

09:30 – 09:40 ברכות

12:20 – 12:50 האבולוציה של בתי הבד

היושע (ישו) דררי - המרכז לשחזור טכנולוגיה עתיקה. מכון

כנרת לארכיאולוגיה גלילית

שמן הזית תפס מקום חשוב בחיי היומיום בעת העתיקה: בתפריט היומי, למאור, לפולחן, להיגיינה, ברפואה, לסיכה ולקוסמטיקה, ואף כחומר משמר. מתקנים רבים ומגוונים נתגלו בשנים האחרונות באזורנו. הצורך במיצוי יעיל של השמן מן הפרי הוביל לפיתוח טכנולוגיות מתקדמות ביותר להפקתו. בהרצאה יוצגו טיפוסים שונים של בתי בד קדומים ודרך פעולתם, תוך ניסיון לשחזר את האבולוציה הטכנולוגית של המתקנים.

מחיר:

80 ₪ ברישום מוקדם עד ל-17.1.19,

אחרי מועד זה מחיר הכרטיס - 90 ₪

פרטים והרשמה במשרדי תגליות:

בימים א'-ה' 09:00 - 16:00, טלפון: 08-6611330;

פקס: 08-9101704

הכנס יערך באודיטוריום ע"ש יהודה ז'נט אסיא (באגף החדש)

במוזיאון תל-אביב לאמנות, רחוב שאול המלך 27, תל-אביב

www.tagliot.com

09:40 – 10:10 **תעשיית שמן הזית בארץ ישראל מראשיתה**

ועד לתקופת הברזל

ד"ר דוד עיטם

עץ הזית ושמו היו מרכיב מרכזי בתרבות הקדומה של ארץ ישראל ובכלכלת תושביה. הזית היה סמל יופי, רעננות ופריון. חשיבות שמן הזית בפולחן ובתרבות בהיותו עמוד תווך בחיי האדם בימי קדם. ארוחה יומית גולה בימי קדם הייתה 'סולת חיטים בלולה בשמן'. ההרצאה תסקור את תולדות ייצור השמן מראשיתו, כנראה בתקופה הנאוליתית ועד סוף תקופת הברזל, אז הגיע הייצור לממדי תעשייה שנועדה לייצוא שמן לארצות אחרות.

10:10 – 10:40 **שמן זית - הכנתו, שימושו ומוצרו לאור**

המקורות היהודיים והממצא הבוטני-ארכיאולוגי

פרופ' אהוד וייס - אוניברסיטת בר-אילן

שמן הזית היה חשוב בכלכלת אבותינו, והמקורות הכתובים עסקו בו לרוב, כגון: "דגן, תירוש ויצהר" – בתנ"ך, "תקוע אלפא לשמן" – במשנה, ו"נס פך השמן" – בגמרא. בהרצאה זו נסקור את מקומו המרכזי של שמן הזית בכלכלה ובתרבות כפי שמתבטא מתוך המקורות. בנוסף, נעמוד על זני הזית, מקומיים ומיובאים, שהכירו אבותינו ועל הייצוג שלהם בממצא הבוטני-ארכיאולוגי באזורנו. נסיים בשיטות לכבישת זיתים שאותם הכירו חז"ל ובמקביל הסופרים הקלאסיים.

10:40 – 11:20 **הפסקה**

11:20 – 11:50 **תפקידו של הכימאי המודרני בחקר ענף**

הזית הקדום

פרופ' זהר כרם - ראש התכנית הבין לאומית למוסמך

בכורמות וביינות - הפקולטה לחקלאות, מזון וסביבה

ההתפתחות המרשימה של כלי מחקר ויכולות בכימיה אנליטית מקנה לכימאי המודרני יכולת לתת תשובות חד משמעיות ואובייקטיביות לגבי זהותן של תרכובות בממצאים ארכיאולוגיים ואף לגבי מקורן של אותן תרכובות. בהרצאה נתמקד בדוגמאות חדשות לזיהויים של חומרים ייחודיים לזית בממצאים ארכיאולוגיים בארץ, בזיהוי המקור הגנטי של זיתים ותיקים ברחבי ישראל ונשמע גם על דוגמאות מהעולם לניצול אותן יכולות אנליטיות.

11:50 – 12:20 **בתי הבד בארץ ישראל בתקופות הקלאסיות**

פרופ' בועז זיסו - המחלקה ללימודי ארץ ישראל

וארכיאולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן

ההרצאה תסקור שורה של בתי בד שנחפרו ונחקרו בישראל, למן התקופה ההלניסטית ועד לשלהי העת העתיקה. נציג שורה של מתקנים אופייניים ונבחן את ההקשר שלהם ליישובים העתיקים. נכיר את הטיפוסים השונים של בתי הבד ואת זמן הופעתם במרחב. נלמד את המונחים המקצועיים המתארים את חלקי בית הבד, ונדון בחשיבותם של המתקנים בכלכלת היישוב והמרחב.

